

Шихненко К. І., к.пед.н., ІДУЦЗ, м. Київ

Shykhnenko K., PhD in Pedagogical Sciences, Associate professor, Department of state service, administration and learning under international projects, Institute of Public Administration in the Sphere of Civil Protection, Kyiv

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНО- ЗЕМНОЇ МОВИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ДСНС УКРАЇНИ

INNOVATIVE TECHNOLOGIES APPLICATION IN FOREIGN LANGUAGE EDUCATION OF UKRAINE SES STATE SERVANTS

У статті досліджуються основні інноваційні технології та стратегії навчання, які доцільно застосовувати в процесі іношомовної підготовки державних службовців ДСНС України. Автором здійснено спробу спроектувати власну модель іношомовної підготовки спеціалістів зазначеного профілю та визначено умови оптимізації даного процесу.

Ключові слова: *іношомовна підготовка, інноваційні технології, державні службовці, цивільний захист.*

Main innovative technologies and teaching strategies that are appropriate to use in Ukraine SES state servants' foreign language training are investigated in the article. The author attempted to design the model of state servants' foreign language training as well as determine the terms of optimizing the training process.

Key words: *foreign language training, innovative technologies, state servants, civil protection.*

Постановка проблеми. Система ДСНС України перебуває сьогодні перед низкою викликів: загроза військових конфліктів та терористичних актів, що можуть спричинити ураження господарчих та інфраструктурних об'єктів, необхідність випереджальної розробки сценаріїв виникнення стихійних лих та їхньої ліквідації тощо. Все це потребує створення сучасної, якісно нової системи захисту населення від надзвичайних ситуацій, переходу від концепції оперативного реагування до концепції попередження надзвичайних ситуацій та надання першочергового пріоритету безпеці цивільної людини.

Вирішенню зазначених завдань сприятиме співробітництво вітчизняної служби цивільного захисту з зарубіжними відомствами даного типу, участь ДСНС України у різноформатних заходах міжнародної кооперації з актуальних проблем безпеки (реагування на надзвичайні ситуації, космічна та ядерна безпека, міждержавні гуманітарні та пошуково-рятувальні операції, програми розробки методології міжнародних стандартів підготовки рятувальників та взаємодії між світовими антикризовими центрами). Таке розширення спектра професійної

діяльності фахівців ДСНС України у зв'язку з необхідністю здійснювати ними діяльність не лише на вітчизняному, але й на міжнародному рівнях в умовах полікультурного та полімовного середовища вимагає нових стратегій професійної підготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів даної сфери, зокрема їхньої іншомовної підготовки. Однією із освітніх стратегій роботи з фахівцями даної категорії є використання в навчанні інноваційних технологій.

Завданням іншомовної підготовки державних службовців ДСНС України є формування їхньої іншомовної комунікативної компетентності. Опанування мовою слухачами даного класу повинно відбуватися з урахуванням специфіки професійного контексту їхньої мовленнєвої діяльності та соціокультурного компонента навчання. Іноземна мова виступає за таких умов засобом професійної самоактуалізації фахівця, реалізує за допомогою професійно маркованих мовних засобів його міжкультурну комунікативну взаємодію та відображає професійне бачення світу. За неврахування зазначених умов навчання іноземної мови не відповідатиме сучасним вимогам до підготовки фахівця цивільного захисту та позбавить вітчизняних службовців можливості ефективно здійснювати комунікацію на міжнародному рівні в своїй галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційна проблематика перебуває в колі актуальних інтересів вітчизняних теоретиків та практиків лінгводидактики. Існує низка наукових статей щодо питання використання у вищих навчальних закладах системи МВС, ДСНС України, у системі вищої військової освіти дистанційних технологій навчання, Інтернет-технологій, інтерактивних технік, систем тестування [3, 4, 6, 8]. Проте наразі ще недостатньо розроблена проблема інноватики у сфері підвищення кваліфікації державних службовців ДСНС України, зокрема в навчанні іноземної мови спеціалістів даної категорії.

Постановка завдання. У даній розвідці ми визначили такі основні завдання нашого дослідження: визначити умови оптимізації іншомовної підготовки державних службовців ДСНС України та здійснити спробу проектування власної моделі цього процесу; окреслити найбільш оптимальні інноваційні методики навчання іноземної мови спеціалістів сфери надзвичайних ситуацій.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових праць, власні дослідження вищезазначеної проблематики, а також щоденна викладацька практика в сфері післядипломної освіти працівників цивільного захисту дозволили нам виокремити найбільш доцільні умови оптимізації іншомовної підготовки державних службовців ДСНС України: наявність комплексного поєднання у процесі іншомовної підготовки професійного та мовного досвіду слухачів; особистісне спрямування навчального процесу; актуалізація змісту навчальної підготовки в зв'язку з реальними потребами сьогодення; використання іншомовних автоматизованих навчальних систем (програмно-технічних комплексів на базі використання інформаційних технологій); застосування індивідуального, особистісно-зорієнтованого підходів та, як результат, урахування психофізичних та соціальних якостей слухачів, забезпечення диференціації слухачів за рівнем засвоєння ними навчального матеріалу; відхід від домінування традиційних фронтальних

форм організації навчальної діяльності слухачів; впровадження інноваційних методик навчання; врахування рівня сформованості інформаційної компетентності слухачів (їхнього вміння працювати з сучасними джерелами інформації).

Для реалізації даних лінгводидактичних завдань необхідно відійти від існуючих традиційних парадигм іншомовної підготовки спеціалістів зазначеного профілю, усвідомити необхідність моделювання змісту навчання в умовах застосування інноваційних технологій, тобто здійснити методичне та методологічне вдосконалення процесу навчання через застосування проблемного навчання, змішаного навчання, комп'ютерних технологій, інтерактивних технік тощо.

Нами було здійснено спробу проектування власної моделі іншомовної підготовки фахівців цивільного захисту, моделі, яка передбачає цілеспрямовану діяльність із розвитку у слухачів іншомовної комунікативної компетентності через переважне застосування інноваційних технологій навчання. Модель іншомовної підготовки державних службовців ДСНС України повинна включати, на нашу думку, такі складники: методологічний, системно-функціональний, операційний.

Методологічний складник охоплює завдання інноваційної іншомовної підготовки, принципи навчання (практична спрямованість, індивідуалізація та диференціація навчання, соціалізація, професійна орієнтація, проблемність викладу знань, автентичність іншомовного матеріалу), методологічні підходи до навчання (компетентнісний, особистісно-зорієнтований, аксіологічний, діяльнісний, контекстний, прагматичний, соціокультурний, рефлексивний тощо).

Системно-функціональний складник містить власне зміст іншомовної підготовки на основі використання інноваційних методик; мотиваційний дискурс (сукупність мотивів слухачів), вимоги до організації інтеракції між викладачем та слухачами.

Операційний складник охоплює форми, методи та засоби інноваційного навчання, рейтинги оцінювання рівнів сформованості іншомовної комунікативної компетентності державних службовців.

Подамо визначення основних понять, якими ми оперуватимемо в нашій розвідці. Іншомовну комунікативну компетентність ми розглядаємо як інтегрований конструкт, що складається з низки системоутворюючих компонентів: мовна, мовленнєва, соціокультурна, предметно-професійна компетентності.

Під інноваціями в методології зазвичай розуміються дидактичні нововведення, що оптимізують наявні умови реалізації освітнього процесу. Інноваційні технології навчання, за О.В. Лозинською, – це оригінальні, новаторські способи, прийоми, педагогічні дії та засоби, що сприяють покращенню та ефективності навчання іноземних мов. Таким чином, їх структурними елементами є зміст, форми, методи, засоби, прийоми та цілі навчання [5, с. 89].

Особливостями навчального процесу в рамках використання інноваційних технологій є такі: проблемне структурування навчального матеріалу; демократичні, соціально активні форми організації навчальної діяльності; залучення різних сенсорних систем слухачів (наявність різних засобів візуалізації навчального матеріалу, аудіолінгвальні маркери презентації інформації тощо). Взаємодія викла-

дача та слухачів набуває діалогічної активної форми, що створює на навчальному занятті позитивну атмосферу співпраці, сприяє набуттю слухачами комунікативних навичок і стратегій міжособистісної кооперації.

Практика використання запропонованої нами моделі іншомовної підготовки державних службовців показує, що процес комунікації актуалізується на основі вирішення слухачами практичних професійних завдань засобами мови, коли активізується поняттєва база спілкування, що лежить в основі професійної іншомовної культури слухачів. Тобто мовні знання набувають функціонального оформлення в структурі фахової діяльності слухача. Відповідно, нами було виокремлено перелік основних обов'язкових до вивчення тем та ситуацій спілкування державних службовців ДСНС, які ми включили в курс іншомовної підготовки: основні поняття і класифікація надзвичайних ситуацій, професійна підготовка рятувальників, організація робіт із ліквідації надзвичайних ситуацій, засоби механізації аварійно-рятувальних робіт, аварійно-рятувальні роботи в зоні хімічного зараження, аварійно-рятувальні роботи в зоні радіаційного зараження, особливості ліквідації наслідків біологічної аварії, аварійно-рятувальні роботи під час руйнування будівель та споруд, особливості ліквідації наслідків землетрусів і повені, аварійно-рятувальні роботи при дорожньо-транспортних подіях, особливості ліквідації наслідків аварій і катастроф на залізничному, повітряному і водному транспорті, рятувальні роботи на воді, ліквідація наслідків терористичних актів, ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій на комунально-енергетичних і технологічних мережах, хвороби і домедична допомога під час проведення аварійно-рятувальних робіт.

Об'єктом навчання за використання моделі впровадження інноваційних технологій навчання є мовленнєва діяльність в чотирьох її видах: говоріння, читання, аудіювання, письмо. Перевага надається вправам продуктивного та творчого характеру. Продуктивні та творчі вправи – це виключно комунікативні (мовленнєві) завдання, ситуативно оформлені, такі як складання власних оригінальних діалогів, власної розповіді по заданій ситуації, висловлення свого бачення проблеми, перекодування інформації, усний виступ перед групою як результат попереднього здійснення різних форм компресії інформації (анотація, реферування), дискусії, дослідницькі вправи, ігрові завдання, що містять номенклатуру ролей та функцій представників сфери цивільного захисту: пожежник, рятувальник, диспетчер, працівник служби медицини катастроф, інспектор пожежної охорони, пошуковець тощо.

Інноваційні технології можуть застосовуватися і в контексті здійснення слухачами самостійної роботи. Тут можна використовувати концепцію автономного навчання, коли викладач лише задає певний обсяг навчальної інформації, а слухачі беруть на себе відповідальність за управління процесом оволодіння іноземною мовою, планують та контролюють власні дії, виконуючи навчальні завдання, тобто вчаться самостійно керувати своєю освітньою діяльністю. На нашу думку, у процесі іншомовної підготовки державних службовців доцільно використовувати такі інноваційні методи та технології: інтерактивні методи; тренін-

гові форми навчання; технології тестування; комп'ютерне навчання / Інтернет-технології; дистанційне / змішане навчання.

Інтерактивні техніки становлять собою взаємодію викладача і слухачів у процесі навчання для вирішення практичних комунікативних завдань. Інтеракція в лінгводидактичному плані – це активна навчальна діяльність, спрямована на розвиток у слухачів умінь та формування навичок перш за все діалогічного та полілогічного мовлення, на розв'язання проблемних питань, досягнення ефектвної взаємодії всіх учасників комунікації.

Вітчизняний теоретик і практик освіти О. Січкарук виокремлює такі інтерактивні методи навчання [7, с. 36]:

1) інтерактивні методи, де активну участь бере педагог: лекція з включеними бесідами, дискусіями; проблемні лекції; інтерактивні семінари; консультації;

2) інтерактивні методи за домінуючою участю студентів: круглі столи; «мозковий штурм»; групове вирішення конкретних ситуацій (кейс-метод); ділові ігри: рольова гра, імітаційна гра, комплексна гра, бізнес-симуляція, метод проєктів, панельна вправа.

Охарактеризуємо методологічні аспекти використання інтерактивного навчання детальніше на прикладі окремих методів та прийомів.

Метод проблемного навчання – метод практичного розв'язання проблеми, коли слухачам, замість подання готової навчальної інформації, пропонується до розгляду певна проблемна ситуація. Слухачі повинні знайти оптимальні шляхи її вирішення. Даний метод можна поєднувати з іншими методами: «мозковий штурм» – генерація ідей для розв'язання складної проблемної ситуації та «перехресна дискусія» – пошук аргументів *pro et contra* до певної тези, вибір найвагоміших обґрунтувань і спільне обговорення.

При застосуванні кейс-методу спочатку проєктується модель конкретної ситуації з реального життя, ця модель подається у вигляді тексту інструктивного характеру (кейс). Слухачі опрацьовують цю ситуацію, використовують різноманітні інформаційні джерела та операції пошуку. Далі зміст кейса детально обговорюється в групі, викладач постає в ролі модератора, що нотує запропоновані підходи до розв'язання проблеми, спрямовує дискусію в необхідне русло, надаючи при цьому максимально широкі можливості для творчого самовияву слухачів.

Рольові ігри – це ігрові ситуації з урахуванням професійного контексту мовленнєвої поведінки слухачів (прийом на роботу фахівців цивільного захисту, здійснення гуманітарних операцій, зв'язок та оповіщення населення за виникнення надзвичайних ситуацій тощо). Науковець М.С. Левіщенко зазначає, що практично весь час рольової гри відводиться на мовленнєву практику, при цьому активний не лише той, хто говорить, але й той, хто слухає, оскільки повинен зрозуміти і запам'ятати репліку партнера, співвіднести її з ситуацією, правильно зреагувати на неї [4, с. 85].

Проєктна робота в контексті підготовки державних службовців ДСНС

України – це моделювання системи реагування на виникнення певної надзвичайної ситуації, а результати проектів можна представити у вигляді виступів на навчальній конференції, круглому столі. Проектна технологія уможливорює створення певного соціально значущого освітнього продукту, розвиток особистісних якостей, творчих здібностей слухачів, формування у них відповідальності, соціальної активності (вміння співпрацювати). Дана технологія, на думку науковця Г.Д. Яловенко, є однією з інтерактивних технологій навчання, в основі якої лежить розвиток пізнавальних навичок і критичного мислення, вміння самостійно конструювати знання, орієнтуватися в інформаційному просторі. Це система навчання, в якій знання та вміння здобувають у процесі самостійного планування та виконання практичних завдань проекту» [13, с. 170].

Крім активних методів доцільно використовувати й різноманітні прийоми активного навчання, а саме:

- прийом «ранжування» (розподілення понять від центру (найбільш значущі) – до периферії (найменш значущі));

- прийоми «кластер» та «mind maps» (графічне групування понять певної теми, спеціальні візуальні опорні схеми);

- прийом «автопортрет» (складання власної характеристики за особистісними та професійними параметрами);

- стратегія «есе» – створення есе, статей, тез виступу як продуктів навчальної діяльності слухачів;

- моделювання сценарію дій за ситуаціями професійного спілкування – слухачі повинні за запропонованим сценарієм побудувати усне монологічне чи діалогічне висловлювання (телефонна бесіда або письмове повідомлення).

Використання інтерактивних методик зумовлює різноманітність форм інтеракції на навчальних заняттях: парна робота, групова та командна робота, навчання у співробітництві (прийом *jigsaw*), суть якого полягає в тому, що слухачі утворюють декілька груп для роботи над навчальним матеріалом, що розподілений на окремі частини. Кожний член групи опрацьовує свою частину матеріалу. Потім слухачі, що досліджують однакове питання, але працюють у різних групах, зустрічаються та обговорюють у ролі «експертів» проблему. Вони повертаються до своєї групи та навчають інших учасників тому, що вони щойно дізналися самі. У свою чергу, кожний учасник групи звітує про виконання свого фрагмента завдання. У підсумку вся команда та кожний учасник окремо здатні презентувати весь навчальний матеріал як єдине ціле.

Форма навчання «тренінг» – це спеціальна методика, що сприяє розвитку у слухачів здатності до аналізу та прогнозування поведінки інших осіб та самоаналізу, зростанню соціальної активності учасників тренінгу, опануванню ними способами подолання конфліктів. Перевагами тренінгу є значна швидкість оволодіння мовленнєвими навичками, практичний формат навчального заняття та творчий характер діяльності, орієнтованість на особистість слухачів.

До процесу іншомовної підготовки державних службовців ДСНС, на нашу думку, є доцільним адаптувати навчальні види тренінгів, запропоновані науков-

цями Н.Я. Вовчасою та Т.В. Ткаченко для підготовки працівників пожежно-рятувальної служби: відеотренінг (показ готових відеоматеріалів і використання запису по ходу виконання ігрових завдань, їхній перегляд і аналіз (відеозворотний зв'язок)), мультимедійний тренінг (здійснення комплексних вправ, які моделюють НС, що дає можливість організувати спільну роботу відповідних служб під час надзвичайних та екстремальних ситуацій), психолого-тренувальний центр підготовки пожежних та аварійно-рятувальних команд (проведення навчальних тренінгів з метою спеціальної підготовки майбутніх фахівців пожежно-рятувальної служби до роботи в умовах НС: поведінка в нестандартних ситуаціях; дії при масових скупченнях людей; набуття навичок рятування; надання медичної і психологічної допомоги) [2, с. 337].

У навчальному процесі з вивчення спеціалістами цивільного захисту іноземної мови доцільно використовувати й різні тестові технології. В сучасній лінгводидактиці розроблені такі види тестів:

- прогностичні тести (тести для визначення лінгвістичних здібностей слухачів, прогнозування швидкості засвоєння ними навчального матеріалу);
- кваліфікаційні тести (тести на визначення вихідного рівня сформованості іншомовної компетентності слухачів із метою їхньої подальшої диференціації у підгрупи відповідно до валідації рівнів знань іноземної мови за Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти);
- діагностичні тести (тести для визначення прогалин у набутті слухачами окремих мовленнєвих та мовних навичок та відповідного корегування наявних труднощів у навчанні);
- підсумкові тести (тести для проведення поточного, тематичного, підсумкового контролю для визначення отриманих результатів навчання слухачів за певною темою, розділом або за всім курсом вивчення мови).

Інтернет-технології в іншомовній підготовці державних службовців та інших фахівців галузі цивільного захисту – це різноманітні можливості знаходження навчальної інформації через таке:

- пошукові системи;
- спілкування у міжнародних чатах, блогах, форумах, соціальних мережах, що створюють природне мовне середовище;
- обмін іншомовними повідомленнями через електронну пошту, публікація власних досліджень у мережі Інтернет;
- онлайн-курси з вивчення мови;
- читання статей в онлайн-періодиці;
- робота з освітніми веб-квестами – сайти, на яких слухачі розв'язують проблемні завдання з елементами рольової гри.

Сучасний спектр інноваційних комп'ютерних технологій навчання в іншомовній підготовці державних службовців ДСНС не буде повним без використання дистанційних технологій і змішаного навчання. Сьогодні в мережі закладів ДСНС, за визначенням науковців К.М. Юрченко та В.М. Юрченко, у дистанційному навчанні ведеться апробація інтерактивного діалогу і полілогу суб'єктів

навчання з допомогою конференцій, проведених на основі електронних списків розсилки, чату, відео- і аудіокомунікацій [12, с. 148].

Отже, за дистанційного навчання іноземної мови можна виокремити такі он-лайн та офф-лайн форми роботи: чати – синхронна взаємодія слухачів, веб-заняття – асинхронна взаємодія слухачів через залишення повідомлень на форумі, розсилка інформації через електронну пошту, опрацювання мовних онлайн-курсів, електронних посібників тощо. Електронні посібники, що використовуються за дистанційного навчання, повинні мати мультимедійну форму викладу навчального матеріалу (наявність ефектів анімації та звукового супроводу), чітку структурованість, зручну ієрархію посилань.

Практичні заняття за умови впровадження дистанційних технологій можуть набувати вигляду ділової або дидактичної гри, аналізу виробничих ситуацій, роботи з документами, колоквіуму, дискусії, контрольної роботи. При чому у структурі заняття самотійна робота домінує [6, с. 86–87].

Під змішаним навчанням (blended learning) зазвичай розуміють поєднання очних форм організації навчання (робота в аудиторії з викладачем) і дистанційних форм спілкування через електронну пошту, форуми, чати, інтернет-конференції. Змішане навчання передбачає, що слухачі вивчають дисципліну он-лайн не менше 45% навчального часу. При цьому змінюється роль викладача, який з традиційного наставника перетворюється на організатора, координатора, модератора навчального процесу. Він набуває не менш важливу роль партнера й помічника [1, с. 37].

Слід зазначити, що дистанційне та змішане навчання в Україні впроваджуються вже протягом тривалого періоду часу, проте наразі не можна говорити про охоплення цими технологіями всієї мережі освітніх закладів підвищення кваліфікації в системі ДСНС України.

Висновки. Урахування специфіки післядипломної іншомовної підготовки спеціалістів сфери цивільного захисту дозволяє зробити висновок, що традиційні методи навчання сьогодні далеко не завжди є ефективними, тому потрібно комплексно поєднувати традиційні та інноваційні освітні технології, використовувати як методологічну основу системи навчання іноземної мови різноманітні новітні підходи (соціокультурний, компетентнісний, комунікативний, діяльнісний, особистісно-зорієнтований).

Інноваційні методи (інтерактивні техніки, дистанційні технології, системи тестування, тренінги тощо) дозволять надати процесу навчання іноземної мови комунікативного, пізнавального спрямування, сприятимуть розвитку умінь та формуванню навичок здійснення ефективної іншомовної комунікації у особистісній, публічній та фаховій сферах спілкування державних службовців ДСНС України, забезпечать слухачів даної категорії соціально значущою здатністю до командної інтеракції.

Список використаних джерел

1. Богуцький В. М. Мотивація вивчення англійської мови курсантами навчальних закладів системи МВС при змішаному навчанні / В. М. Богуцький // Іншомовна пі-

дготовка працівників ОВС та фахівців із права : тези доп. наук.-теорет. конф. (Київ, 30 квіт. 2015 р.) / ред. кол. : В. Черней, І. Галдецька та ін. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 35–39.

2. Вовчаста Н. Я., Ткаченко Т. В. Використання мультимедійних тренінгів у процесі підготовки фахівців пожежно-рятувальної служби / Н. Я. Вовчаста, Т. В. Ткаченко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми. – зб. наук. пр. / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. – Київ-Вінниця, 2012. – № 29. – С. 334–337.

3. Дідух Л. І. Підготовка фахівців пожежно-рятувальної служби засобами мережевих комунікацій / Л. І. Дідух // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2014. – Вип. 38. – С. 245–251.

4. Левіщенко М. С. Актуальність використання комунікативних ігор у навчанні англійської мови в вищих навчальних закладах системи МВС / М. С. Левіщенко // Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців із права : тези доп. наук.-теорет. конф. (Київ, 30 квіт. 2015 р.) / ред. кол. : В. Черней, І. Галдецька та ін. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 83–86.

5. Лозинська О. В. Використання інноваційних технологій у процесі викладання іноземних мов / О. В. Лозинська // Іншомовна підготовка працівників ОВС та фахівців із права : тези доп. наук.-теорет. конф. (Київ, 30 квіт. 2015 р.) / ред. кол. : В. Черней, І. Галдецька та ін. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 89–91.

6. Сав'юк А. М. Теоретичні засади використання змішаної форми навчання під час викладання англійської мови у вищих навчальних закладах / А. М. Сав'юк // Педагогіка в системі гуманітарного знання. Матер. Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Одеса, 13-14 березня 2015 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 85–87.

7. Січкарук О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі : Навч.-метод. посіб. / О. Січкарук – К. : Таксон, 2006. – 88 с.

8. Спіркіна О. О. Важливість застосування інтерактивних технологій під час вивчення дисциплін гуманітарного циклу у вищих навчальних закладах ДСНС України / О. О. Спіркіна // Організаційно-управлінські, економічні, психолого-педагогічні аспекти забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ) : Матер. І Всеукр. наук.-прак. конф. курсантів, студентів, ад'юнктів та здобувачів. – Черкаси : ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2016. – С. 127–128.

9. Терент'єва А. В., Євсюков О. П., Шихненко К. І. Навчання англійській мові державних службовців і працівників сфери цивільного захисту : комунікативний аспект / А. В. Терент'єва, О. П. Євсюков, К. І. Шихненко // Публічне управління XXI століття : форсайтинг успіху. Збірник тез XVI Міжнар. наук. конгресу 21 квітня 2016 року. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2016. – С. 455–458.

10. Чолак Є. Ф., Томіленко А. Г. Застосування інтерактивних методів навчання при проведенні занять в системі функціональної та гуманітарної підготовки / Є. Ф. Чолак, А. Г. Томіленко // Організаційно-управлінські, економічні, психолого-педагогічні аспекти забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ) : Матер. І Всеукр. наук.-прак. конф. курсантів, студентів, ад'юнктів та здобувачів. – Черкаси : ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2016. – С. 136–138.

11. Шихненко К. І. Теоретичні засади іншомовної підготовки фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій / К. І. Шихненко // Збірник наукових праць «Військова освіта» Національного університету оборони України імені Івана Че-

рняховського. – 2016. – №1 (33). – С. 297–303.

12. Юрченко К. М., Юрченко В. М. Використання інтерактивних технологій при дистанційному навчанні фахівців сфери цивільного захисту / К. М. Юрченко, В. М. Юрченко // Організаційно-управлінські, економічні, психолого-педагогічні аспекти забезпечення діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ) : Матер. І Всеукр. наук.-прак. конф. курсантів, студентів, ад'юнктів та здобувачів. – Черкаси : ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2016. – С. 147–149.

13. Яловенко Г. Д. Застосування проектної комунікативної стратегії у медіасередовищі ВНЗ для вивчення іноземної мови Г. Д. Яловенко // Педагогіка в системі гуманітарного знання. Матер. Міжнар. наук.-прак. конф. (м. Одеса, 13-14 березня 2015 року). – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. –С. 169–172.

References

1. Bohutskyi, V.M. *Cadets' Motivation for English Learning at Blended Instruction in Higher Institutions of MIA System*. Proc. of Inshomovna Pidhotovka Pratsivnykiv OVS Ta Fakhivtsiv Iz Prava [IA Specialists' and Law Experts' Foreign Language Training], National Academy of Internal Affairs, Kyiv. Chernej, V. and Galdetska, I. ed. Kyiv: NAIA, 2015. 35-39. Print.

2. Vovchasta, N.Ya. and Tkachenko, T.V. "Method of multimedia trainings in fire and rescue service specialists' education." *Suchasni informatsijni tekhnologii ta innovatsijni metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv : metodolohiia, teoriia, dosvid, problem* 29 (2012): 334–337. Print.

3. Didukh, L.I. "Fire and rescue service specialists' training by network communications techniques." *Suchasni informatsijni tekhnologii ta innovatsijni metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv : metodolohiia, teoriia, dosvid, problem* 38 (2014): 245–251. Print.

4. Levishchenko, M.S. *Actuality of communication games application in teaching English in higher educational institutions of MIA*. Proc. of Inshomovna Pidhotovka Pratsivnykiv OVS Ta Fakhivtsiv Iz Prava [IA Specialists' and Law Experts' Foreign Language Training], National Academy of Internal Affairs, Kyiv. Chernej, V. and Galdetska, I. ed. Kyiv: NAIA, 2015. 83-86. Print.

5. Lozynska, O.V. *Innovative technologies application in foreign language teaching*. Proc. of Inshomovna Pidhotovka Pratsivnykiv OVS Ta Fakhivtsiv Iz Prava [IA Specialists' and Law Experts' Foreign Language Training], National Academy of Internal Affairs, Kyiv. Chernej, V. and Galdetska, I. ed. Kyiv: NAIA, 2015. 89-91. Print.

6. Saviuk, A.M. *Theoretical basis of blended learning application in teaching English in higher education*. Proc. of Pedagogika v systemi humanitarnoho znannia [Pedagogy in the system of human knowledge], Odesa, Herson: Vydavnychyj Dim "Gilvetika", 2015. 85-87. Print.

7. Sichkaruk, O. *Interaktyvni metody navchannia u vyschij shkoli* [Interactive teaching methods in higher education]. Kyiv: Takson, 2006. Print.

8. Spirkina, O.O. *The importance of interactive technologies application in teaching arts in higher education institutions of SES of Ukraine*. Proc. of Orhanizatsijno-upravlins'ki, Ekonomichni, Psykholoho-pedahohichni Aspekty Zabezpechennia Diial'nosti Yedynoi Derzhavnoi Systemy Tsyvil'noho Zakhystu (YeDSTsZ), [Organizational and Administrative, Economic, Psychological and Pedagogical Aspects of Activities of the Unified State System of Civil Protection (USSCP)],), Cherkasy Institute of Fire Safety Named after Chernobyl Heroes, National University of Civil Protection of Ukraine, Cherkasy. Cherkasy: CIFS Named after Chernobyl Heroes, 2016. 127-128. Print.

9. Terentieva, A.V., Yevsiukov, O.P. and Shykhnenko, K.I. *State servants' and civil protection specialists' English language training: communicative aspect*. Proc. of Publichne upravlinnia XXI stolittia: forsajtynh uspihu [Public administration of the XXIst century: foresighting of success], Kharkiv: Vydavnytvo KhaRI NADU "Magistr", 2016. 455–458. Print.

10. Cholak, Ye.F. and Tomilenko, A.H. *Interactive teaching methods application during studies in the system of functional and humanitarian training*. Proc. of Orhanizatsijno-upravlins'ki, Ekonomichni, Psykholoho-pedahohichni Aspekty Zabezpechennia Diial'nosti Yedynoi Derzhavnoi Systemy Tsyvil'noho Zakhystu (YeDSTsZ), [Organizational and Administrative, Economic, Psychological and Pedagogical Aspects of Activities of the Unified State System of Civil Protection (USSCP)],), Cherkasy Institute of Fire Safety Named after Chernobyl Heroes, National University of Civil Protection of Ukraine, Cherkasy. Cherkasy: CIFS Named after Chernobyl Heroes, 2016. 136-138. Print.

11. Shykhnenko, K.I. "Theoretical fundamentals of teaching foreign language for the experts of the State Emergency Service of Ukraine. " «Vijs'kova osvita» 1 (33) (2016): 297–303. Print.

12. Yurchenko, K.M. and Yurchenko, V.M. Application of interactive technologies in distance education of civil protection specialists. Proc. of Orhanizatsijno-upravlins'ki, Ekonomichni, Psykholoho-pedahohichni Aspekty Zabezpechennia Diial'nosti Yedynoi Derzhavnoi Systemy Tsyvil'noho Zakhystu (YeDSTsZ), [Organizational and Administrative, Economic, Psychological and Pedagogical Aspects of Activities of the Unified State System of Civil Protection (USSCP)],), Cherkasy Institute of Fire Safety Named after Chernobyl Heroes, National University of Civil Protection of Ukraine, Cherkasy. Cherkasy: CIFS Named after Chernobyl Heroes, 2016. 147-149. Print.

13. Yalovenko, H.D. *Application of project communication strategy in the university media environment to study a foreign language*. Proc. of Pedahohika v systemi humanitarnoho znannia [Pedagogy in the system of human knowledge], Odesa, Herson: Vydavnychyj Dim "Gilvetika", 2015. 169-172. Print.